

'Leraar moet zelf gaar'

'Als een leraar zich beperkt tot het werk in zijn eigen klas, dan zet hij het leraarschap niet als professioneel beroep neer. Als je door anderen wel als professional beschouwd wilt worden, dan houdt dat nogal wat in. Dan moet je het vak en haar vraagstukken actief oppakken. Zo niet, weet dan wat de consequenties zijn, want dan gaan anderen dat voor je doen.' Lerarenopleider Marco Snoek neemt geen blad voor de mond en praat met *Schooljournaal* over eigenaarschap, brede professionaliteit én een boeiend onderzoek naar de bekwaamheidseisen van Nederlandse leraren ten opzichte van hun collega's in Europa.

Marco Snoek is één van de weinige lerarenopleiders die zelf nooit voor de klas heeft gestaan. Hij raakte toevallig vroeg in zijn carrière betrokken bij innovatieprojecten rond de curricula van lerarenopleidingen. En ondanks dat hij zich nog wel eens afvraagt hoe hij het zelf voor de klas zou doen, is Snoek inmiddels al vijftien jaar louter bezig met het opleiden van leraren. Het is hem nooit echt verweten. Als lector aan de Hogeschool van Amsterdam, maar toch vooral door zijn deelname aan talloze andere initiatieven, is zijn invloed op vernieuwingen binnen de beroepsgroep intussen doorgedrongen tot buiten de gemeentegrenzen van de hoofdstad.

oproep om als 'veranderingsbekwame' leraar eigenaar te worden van de kwaliteit van je school. 'Mijn lectoraat is ook opgericht om dat eigenaarschap bij leraren te bevorderen. Nu verleggen we langzaam steeds meer de focus naar de brede professionaliteit van de leraar. Leiderschap, ondernemerschap en een onderzoekende houding worden steeds belangrijker.'

Vertrouwen in professionaliteit Snoek wil dus een geëngageerde leraar, maar een veel gehoord geluid binnen het docentencorps is de roep om de leraar vooral zijn werk te laten doen. Namelijk lesgeven, zonder al te veel bijzaken. Ze hebben het immers druk genoeg. Snoek herkent dat, maar

niet veel meer zoden aan de dijk zetten? 'Natuurlijk is de discussie over betere salariëring van de leraar als lokmiddel voor het beroep belangrijk, maar daar blijft het onterecht hangen. Of het nu tijdens een schoolvergadering is, of een onderhandeling tussen vakbond en werkgever, de discussie is altijd gebaseerd op de financiële beloning. De vraag is of dat het wezenlijke middel is om de aantrekkelijkheid van het beroep te vergroten. De meeste leraren zijn niet het vak ingegaan voor het hoge salaris, maar vanuit een bepaalde passie. Een goede beloning geeft wel degelijk een maatschappelijke waardering, maar een beroep wordt pas werkelijk serieus genomen als het zichzelf serieus neemt. Op scholen bestaat vaak geen cultuur waarin leraren elkaar aanspreken op hun professionaliteit, er is geen sprake van zelfregulering. Dat lijkt me een groot gemis als je samen iets neer wilt zetten.'

De leraar ontbreekt

Snoek wil echter niet te veel met het vingertje wijzen en juist benadrukken dat de leraar een zelfstandige stem moet krijgen. Als bestuurslid van de *Association for Teacher Education in Europe* (ATEE) praat hij veelvuldig met andere Europese lerarenopleiders over onderwijsinnovaties en de rol van de leraar daarin. Een terugkerende constatering tijdens deze gesprekken is dat in de meeste Europese discussies over de kwaliteit van de leraar het 'lijdend voorwerp' vaak zelf ontbreekt. Vanuit die gedachte willen Snoek en ATEE leraren betere instrumenten in handen geven om de discussie naar zich toe te trekken. Een gemeenschappelijk reflectie-instrumentarium waarop de leraar zijn eigen kwaliteit kan baseren, is er daar één van. Dit werd ontwikkeld om leraren te stimuleren om zelf te laten bepalen wat de kernelementen van beroepskwaliteit zijn.

'Een beroep wordt pas werkelijk serieus genomen als het zichzelf serieus neemt'

Snoek is een innemende persoonlijkheid en moeilijk te stoppen als hij over zijn vak en de beroepsgroep praat. Bovendien schuwt hij niet om zijn mening te geven. 'Leraren hebben vaak het idee dat onderwijsinnovaties op hen afkomen, dat ze speelbal of slachtoffer daarvan zijn. Ik probeer dat gevoel om te draaien. Als je klaagt dat je te weinig wordt betrokken bij vernieuwingen, dan moet daar een uitdaging uit spreken om het zelf te doen.' Dat is volgens Snoek geen verwijt, maar slechts een

nuanceert het tegelijk: 'Ik geloof dat de werkdruk die leraren voelen, wordt veroorzaakt door de manier waarop er met ze wordt omgegaan. Vanuit een gezond ontwikkelingsperspectief moet je leraren niet te veel controleren, maar vertrouwen hebben in hun professionaliteit. Dan pas stimuleer je een leraar om voor de zaak te staan. En daar wordt het vak vervolgens weer aantrekkelijker van.' Een mooi inzicht, waaruit ook Snoek's vertrouwen in de Nederlandse leraar spreekt, maar zou een beter salaris

staan voor de zaak

Marco Snoek over het eigenaarschap van onderwijskwaliteit

Een interessante bijkomstigheid is dat tijdens het onderzoek ten behoeve van dat instrumentarium de Nederlandse *bekwaamheidseisen* met de formele taakomschrijvingen uit elf andere Europese landen werden vergeleken. Nederland komt er best goed vanaf. In tegenstelling tot andere landen hebben bekwaamheidsdocumenten die hier worden gehanteerd, naast het geven van een kader voor lerarenopleidingen, ook oog voor personeelsbeleid op scholen en de professionele ontwikkeling van de leraar zelf. De Nederlandse taakomschrijving werkt dus als één van de weinigen ook als handvat voor lerarenopleiders, schoolleiders en leraren. Ons land onderscheidt zich overigens ook

door de omvang van het document. Waar de meeste landen de eisen voor leraren alleen in hoofdlijnen beschrijven en zich beperken tot hooguit zes pagina's, vindt de Nederlandse overheid het nodig om de kwaliteitseisen waar leraren aan moeten voldoen, vast te leggen in maar liefst 21 pagina's.

Eerlijkheid en humor

'Tenslotte is ook de mate van betrokkenheid van Nederlandse leraren bij de totstandkoming van de *bekwaamheidseisen* in Europa verder ongekend', stelt Snoek. 'In het tweede deel van het onderzoek is hier op ingespeeld en bij 340 leraren uit acht verschillende landen de vraag neer-

gelegd om een top tien te maken van de belangrijkste competenties van een leraar. Daaruit kwam een even verrassend als nuttig oordeel naar voren. Op één staat eerlijkheid, humor staat ook hoog. Acht competenties in de top tien zijn gericht op persoonlijke kwaliteiten en maar één op kennis. Je moet voorzichtig zijn met conclusies trekken, maar het geeft volgens mij aan dat de eisen voor de kennis van de leraar wel ongeveer vaststaan, maar er nog weinig eenduidigheid bestaat over de belangrijkste persoonlijkheidskenmerken van een goede leraar. Daar is dus nog een belangrijke slag te maken.'

Joost Blankenspoor *

Marco Snoek: 'Op scholen bestaat vaak geen zelfregulering. Dat lijkt me een groot gemis als je samen iets neer wilt zetten.'

